

Furesø, den 31.12.2017

Til Miljøstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Sendt via Miljøstyrelsens høringside

[Forslag til justering af afgrænsning af Natura 2000-område nr. 139. Habitatområde 123. Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov.](#)

[Udvidelse af Natura 2000-området med Grethesholm, Præstemosen og tilstødende skovbræmmer i Furesø Kommune.](#)

Danmarks Naturfredningsforening i Furesø foreslår Natura 2000-området udvidet med Grethesholm, områder langs Farum Sortemose og Hestetangs Å, større dele af skovbræmmen på den nordlige bred af Farum Sø samt dele af Præstemosen. Det foreslåede areal er indtegnet på vedlagte kort.

Det ligger Danmarks Naturfredningsforening meget på sinde, at Natura 2000-områderne langs Mølleåen styrkes ved udvidelse med de nævnte arealer. Netop tunneldalsystemet med Mølleåen hører pga. diversiteten i biotopstyper til de artsrigeste i landet, hvis ikke den artsrigeste, hvilket dokumenteres i det nye værk om Danmarks flora, Atlas Flora Danica.

Grethesholm

Grethesholm rummer habitatnaturtypen 9130: Bøg på muld. Skovbevoksningen på dette sted indgår i en naturlig zonerings med Elle- og askeskov i Sortemosen, der er udpeget Natura 2000-område. Grethesholm er et skovareal med værdifuld naturskov. Naturskovarealerne er dokumenteret i Hovedstadsrådets planlægningsrapport nr. 47, Naturskovsarealer i hovedstadsregionen fra 1986, (side 58). Rapporten karakteriserer naturskove, som skove eller skovområder, der gennem århundreder har været unddraget egentlige driftsmæssige indgreb. ”Meget gamle selvsåede bølgebevoksninger må karakteriseres som naturskov, blandt andet fordi områder med gamle træer i forfald rummer levesteder for en flora og fauna, der ellers har trange vilkår i moderne skove”. Ved registreringen i 1986 blev der lagt meget vægt på det genetiske aspekt. Om gamle naturskovarealer med bøg skrives:

”Bøg kan blive over 300 år gammel, men normal omdriftsalder er ca. 120 år. De 200-300 årige bøgskove, som findes spredt i hovedstadsregionen er oftest selvforyngede og således direkte efterkommere af bøge, der indvandrede til landet for ca. 3000 år siden. Det er karakteristisk for gammel naturskov, at den består af træer af meget forskellig alder. Gamle, døende eller døde træer kan være levesteder for et meget varieret svampe-, insekt- og fugleliv og er derfor ofte af stor interesse ud fra en samlet økologisk vurdering”.

Rapporten beskriver naturskovene på Grethesholm som følger:

”Skov ved Gretesholm, Farum Kommune

Bevoksning af forskelligaldrende Bøg, hvoraf de fleste er ca. 150 år, men ældre træer op til ca. 200 år findes også på kuperet morænebakke. Bøgene har normalt en rank og regelmæssig stamme, men to-flerstammede træer, fremkommet som støds kud, ses navnlig i den vestlige del af området. Træerne er bredkronede, men ikke særlig høje. Midaldrende Eg, Fugle-Kirsebær, Elm og Ahorn vokser hist og her mellem bøgene. Bevoksningens sundhedstilstand er generelt god, selvom der findes udgåede træer og træer med døde grene og stammepartier. Nogle få lysninger er tilstede på bakkeplateauet. Her vokser yngre Eg og Birk og krat af Slåen. En mindre granplantning ses også. Hyld, lidt bølgeopvækst, enkelte Røn, Hassel og Selje-Pil udgør den sparsomme underskov. Brombær og Stikkelsbær vokser nær en lysning. Jordbunden er muld.

Markant bevoksning med stor landskabelig værdi. Forekomsten af Stikkelsbær og slåenkrat på bakkeplateauet kan antyde, at der tidligere har ligget en mindre bebyggelse i området”.

Bevoksningen klassificeres i rapporten som skov af stor betydning. ”Skov af stor betydning er naturforynget og oftest oprindelig, typisk og veludviklet, halvsvjælden skovtype. Klassifikationen omfatter skov af regional betydning”. I Hovedstadsrådets planlægningsrapport nr. 47, Naturskova-realer i hovedstadsregionen fra 1986 karakteriseres området som Bøgeskov på muld.

Mange steder, mest udpræget på skåningerne mod vest og sydvest, er jordbunden dog pga. vindpåvirkning og udtørring forsuret, så der ikke sker mulddannelse ved aktivitet af regnorme. Her ses en flora med overvejende surbundsarter, som i øvrigt også er typiske for bøgeskov på mor: Bølget Bunke, Pille-Star, Læge-Ærenpris og Skov-Jomfruhår. I en floraliste fra 1991 (Per Hartvig i forb. med Atlas Flora Danica) er desuden nævnt surbundsarterne Ørnebregne, Alm. Gedeblad, Krybende Hestegræs, Liliekonval, Alm. Høgeurt (*Hieracium* sect. *Vulgatiforme*), Skovsyre, Lav Scorzoner, Alm. Gyldenris, samt træarterne Stik-Eg og Alm. Røn. Selvom en egentlig morbundsprofil ikke er udviklet, har vegetationen tydeligt karakter af naturtypen Bøgeskov på mor uden Kristtjørn og Taks (9110).

Skoven er selvsået på uopdyrket jordbund, hvor der aldrig har været drevet skovdrift. Der er stor strukturel variation, dominans af bøg, mange store træer, veterantræer, levende hultræer, liggende og stående døde træer, opvæksthøje m.v. Skoven mangler i nogen grad bøg i forskellig alder, men rummer mange gamle træer og opvækst yngre end 30 år.

Farum Kommune udarbejdede i 1986 en plejeplan for området til bevaring af det særlige naturskova-real og har etableret to indhegninger på arealet til at fremme selvforyngelse af skoven. Uden for indhegningerne hæmmes selvforyngelse af kraftig publikumsslid, og der er behov for yderligere plejetiltag for at fremme selvforyngelse. Af de specifikke kriterier for at kunne inddrage arealer fremgår, at bilagsnatur der ligger i tilknytning til anden kortlagt bilagsnatur kan inddrages, hvis naturarealerne har god kvalitet. Det mener vi gør sig gældende for Grethesholm, der er klassificeret som naturskov af stor betydning.

Områderne lige nord for Grethesholm og langs Farum Sortemose og Hestetangs Å indeholder ligeledes værdifuld natur, som vil bidrage til at understøtte habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes formål og dermed til beskyttelse af naturtyper og arter. Disse områder rummer habitatnatur-typerne 7230: Riggær, 7220: Kilder og væld med kalkholdigt vand og 6210: Overdrev. Denne righoldighed af forskellige habitatnaturtyper og god naturkvalitet må berettige til en beskyttelse, som giver mulighed for en samlet, forbedret plejeindsats.

Nedenstående floraliste fra Grethesholm fra perioden 1991-2003 er udtrukket fra Atlas Flora Danica Databasen.

Alliaria petiolata	1991.07.10
Betula pendula	1991.07.10
Carex pilulifera	1991.07.10
Convallaria majalis	1991.07.10
Dactylis glomerata ssp. glomerata	1991.07.10
Deschampsia flexuosa	1991.07.10
Epilobium angustifolium	1991.07.10
Fagus sylvatica	1991.07.10
Festuca gigantea	1991.07.10
Fraxinus excelsior	1991.07.10
Geum urbanum	1991.07.10
Heracleum mantegazzianum	1991.07.10
Hieracium sect. Vulgatiformia	1991.07.10
Holcus mollis	1991.07.10
Lamiastrum galeobdolon ssp. argentatum	1993.10.03
Lapsana communis	1991.07.10
Lonicera periclymenum	1991.07.10
Myrrhis odorata	1991.07.10
Oxalis acetosella	1991.07.10
Polygonatum multiflorum	1991.07.10
Pteridium aquilinum	1991.07.10
Quercus robur	1991.07.10
Ribes rubrum coll.	1991.07.10
Rubus idaeus	1991.07.10
Salix caprea	1991.07.10
Sambucus nigra	1991.07.10
Scorzonera humilis	1991.07.10
Solidago virgaurea	1991.07.10
Sorbus aucuparia	1991.07.10
Stellaria holostea	1991.07.10

[Skovbræmmen på Farum Sø's nordlige bred.](#)

Skovbræmmen, der strækker sig fra Grethesholm i vest, rummer Gretheshøj og hulvejene ved Kong Volmersvej og fortsætter på skråningen langs Farum Sø's nordbred til Farumgaard, er en naturlig zonerings fra 91E0: Elle- og Askeskov langs søbredden til 9130: Bøg på muld. Elle- og Askeskoven er på dette sted i forvejen udpeget som en del af Natura 2000 området. Af de specifikke kriterier for at kunne inddrage arealer fremgår, at bilagsnatur, der ligger i tilknytning til anden kortlagt bilagsnatur kan inddrages, hvis naturarealerne har god kvalitet. Det mener vi gør sig gældende, idet skovbræmmen er klassificeret som naturskov af største betydning.

Af de generelle kriterier for ændring af områdegrænserne fremgår, at der så vidt muligt tages hensyn til at tilpasse Natura 2000 grænserne til naturlige skel fx skovbryn, så områdegrænserne så vidt muligt kan genfindes i landskabet. Det mener vi gør sig gældende på dette sted, idet skovbrynet mod markerne vil være et naturligt skel, der let kan genfindes i landskabet.

Hovedstadsrådets planlægningsrapport nr. 47, Naturskopsarealer i hovedstadsregionen fra 1986 beskriver området som følger:

”Skræntbevoksning på nordsiden af Farum Sø

På sydvendt skrænt ved Farum Sø vokser blandskov af Bøg, Eg, Elm, Ask og El. De ældste træer er Bøg, hvoraf en stor del er 200-250 år og enkelte måske 300 år. Gamle træer findes særligt i den vestlige del af området, og de bærer næsten alle præg af at have været skåret ned i ca. 0,5 m højde. Træerne har uregelmæssig stammebasis, hvoraf der udgår 2 – flere stødskud, der danner uregelmæssige stammer. Kronerne er brede og lavt afsat og har bugtede kronegrene. Enkelte har ret stamme og bred krone. De er vokset op i skoven, efter at stævningen er ophørt. Midaldrende og yngre Ask og Elm findes almindeligt på de stejle skrænter. Enkelte Ahorn er også til stede. Ved

søbredden er der midaldrende og yngre El. Der er således etableret en naturlig træartszonerings på skrænten. Bevoksningens sundhedstilstand er god, men på de gamle bøge ses en del sår og døde kronene. Enkelte bøgeruiner forekommer også. Opvæksten er ret sparsom på grund af sluttet kronetag. Den sparsomme underskov domineres af Elm, Bøg og Ahorn. Tjørn, Hyld, Hassel og Slåen findes enkelte steder, mest i lysninger. Jordbunden er muld.

Mens Bøg, El og gamle Ege sikkert tilhører stedets oprindelige trævegetation, er det svært, at afgøre om Ask og Elm er plantet. Tilstedeværelsen af flere ældre Ask og Elm sandsynliggør dog, at disse træarter har været til stede i ældre tid. De yngre generationer af Eg, Ask og Elm samt Ahorn er måske plantede”.

Naturskoven på dette område er klassificeret som skov af største betydning. ”Skov af største betydning er en naturfornyet og oftest oprindelig, typisk og veludviklet, sjælden skovtype. Klassifikationen omfatter skove af national og international betydning.

Området er ejet af Farum Præsteembede og har henligget uden forstlig drift siden beskrivelsen i 1986. En del Elm og Ask er døde, men der er stadig flere meget gamle Asketræer. Bøgebevoksningen er nær sin maksimale alder, men der er god nyopvækst.

Præstemosen

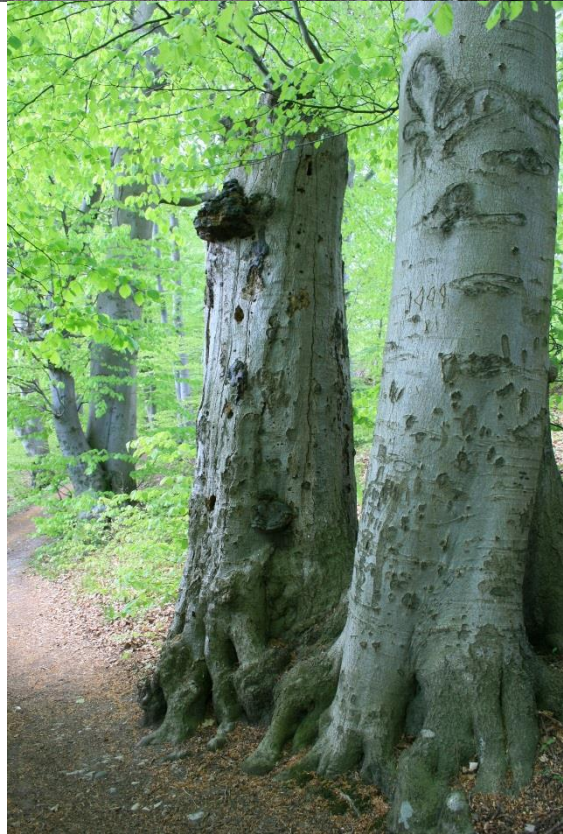
Præstemosen rummer habitatnatur af typerne: 91E0: Elle- og askeskov, 91D0: Skovbevokset tørvemose og 7140: Hængesæk, og andre kærsumfund dannet i flydende vand, der alle er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 område nr. 139.

En del af hængesækken er lysåben, andre dele er skovbevokset. Da de tre habitatsnaturtyper optræder som en mosaik, er de indtegnet under ét på kortet. Vi vurderer, at en udvidelse af Natura 2000-området på dette sted vil være en væsentlig styrkelse. Af de specifikke kriterier for at kunne inddrage arealer fremgår, at bilagsnatur, der ligger i tilknytning til anden kortlagt bilagsnatur, kan inddrages, hvis naturarealerne har god kvalitet. Det mener vi gør sig gældende for Præstemosen, som både indeholder Elle- og Askeskov som har høj prioritet i Natura 2000 område 139 og lysåben hængesæk med bl.a. Tranebær, Rundbladet Soldug, Rosmarinlyng, Krybende Pil, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Tråd-Star, Hedelyng og mange arter af Sphagnum.

Nedenstående floraliste fra perioden 1991-2009 er udtrukket fra Atlas Flora Danica Databasen. Registreringerne er foretaget af Per Hartvig (PH).

Rubus nessensis	PH	1991.10.28
Campanula trachelium	PH	1991.07.11
Prunus avium	PH	1991.07.11
Acer pseudoplatanus	PH	1991.07.11
Aegopodium podagraria	PH	1991.07.11
Allium oleraceum	PH	1991.07.11
Alnus glutinosa	PH	1991.07.11
Alnus incana	PH	1991.07.11
Athyrium filix-femina	PH	1991.07.11
Berula erecta	PH	1991.07.11
Cardamine amara	PH	1991.07.11
Carex acutiformis	PH	1991.07.11
Carex elata	PH	1991.07.11
Carex nigra	PH	1991.07.11
Carex pseudocyperus	PH	1991.07.11
Circaea lutetiana	PH	1991.07.11
Cirsium palustre	PH	1991.07.11
Deschampsia caespitosa	PH	1991.07.11
Dryopteris carthusiana	PH	1991.07.11
Dryopteris dilatata	PH	1991.07.11
Equisetum arvense	PH	1991.07.11
Equisetum fluviatile	PH	1991.07.11
Filipendula ulmaria	PH	1991.07.11
Frangula alnus	PH	1991.07.11
Fraxinus excelsior	PH	1991.07.11
Galium aparine	PH	1991.07.11
Geum rivale	PH	1991.07.11
Geum urbanum	PH	1991.07.11
Humulus lupulus	PH	1991.07.11
Listera ovata	PH	1991.07.11
Luzula multiflora	PH	1991.07.11
Lysimachia thyrsoflora	PH	1991.07.11
Matteuccia struthiopteris	PH	1991.07.11
Molinia caerulea	PH	1991.07.11
Mycelis muralis	PH	1991.07.11
Paris quadrifolia	PH	1991.07.11
Peucedanum palustre	PH	1991.07.11
Poa trivialis	PH	1991.07.11

Populus tremula	PH	1991.07.11
Prunus padus	PH	1991.07.11
Ranunculus repens	PH	1991.07.11
Ribes nigrum	PH	1991.07.11
Ribes rubrum coll.	PH	1991.07.11
Rubus idaeus	PH	1991.07.11
Salix alba x pentandra	PH	1991.07.11
Salix cinerea	PH	1991.07.11
Sambucus nigra	PH	1991.07.11
Scutellaria galericulata	PH	1991.07.11
Solanum dulcamara	PH	1991.07.11
Symphytum x uplandicum	PH	1991.07.11
Thelypteris palustris	PH	1991.07.11
Urtica dioica var. dioica	PH	1991.07.11
Viburnum opulus	PH	1991.07.11
Onoclea sensibilis	PH	2009.00.00
Osmunda regalis	PH	2009.00.00
Rosa multiflora	PH	1991.07.11
Utricularia vulgaris coll.	PH	1991.07.11
Utricularia vulgaris coll.	PH	1991.08.10
Dryopteris dilatata	PH	1991.08.10
Telekia speciosa	PH	1991.08.10
Ceratophyllum demersum	PH	1991.08.10
Hydrocharis morsus-ranae	PH	1991.08.10
Lemna minor	PH	1991.08.10
Spirodela polyrhiza	PH	1991.08.10
Utricularia vulgaris coll.	PH	1991.08.10
Andromeda polifolia	PH	2004.11.07
Agrostis canina	PH	1991.07.11
Betula pubescens	PH	1991.07.11
Calluna vulgaris	PH	1991.07.11
Carex lasiocarpa	PH	1991.07.11
Carex nigra	PH	1991.07.11
Carex rostrata	PH	1991.07.11
Drosera rotundifolia	PH	1991.07.11
Frangula alnus	PH	1991.07.11
Menyanthes trifoliata	PH	1991.07.11
Molinia caerulea	PH	1991.07.11
Nymphaea alba	PH	1991.07.11
Potentilla erecta	PH	1991.07.11
Potentilla palustris	PH	1991.07.11
Triglochin palustris	PH	1991.07.11
Utricularia vulgaris coll.	PH	1991.07.11
Vaccinium oxycoccos var. oxy	PH	1991.07.11
Vaccinium uliginosum	PH	1991.07.11
Rubus plicatus	PH	1991.08.10

Fotos: Lisbet Heerfordt, DN Furesø

På vegne af foreningen
Lisbet Heerfordt, næstformand
Farumgårds Alle 11
3520 Farum
Mail: furesoe@dn.dk